

**Этычны кодэкс
стасункаў з носьбітамі нематэрыяльных культурных
каштоўнасцей у Жыткавіцкім раёне Гомельскай вобласці**

**Памятка аб правілах паводзін і этычнай камунікацыі
з носьбітамі традыцыі для гасцей в. Пагост падчас
правядзення вясновага абраду «Юраўскі карагод»**

1. У Жыткавіцкім раёне захоўваецца багата адметных праяўленняў нематэрыяльнай творчасці чалавека, якія да сённяшняга дня з'яўляюцца жывой часткай культуры многіх вясковых жыхароў. Шэсць элементаў нематэрыяльнай культурнай спадчыны (далей – НКС) раёна ўключаны ў Дзяржаўны спіс гісторыка-культурных каштоўнасцей Рэспублікі Беларусь:

- вясновы абрад «Юраўскі карагод», які праводзяць штогод жыхары вёскі Пагост 6 мая;
- спеўны стыль Тураўскага міжрэчча Прыпяці – Сцвігі, які захоўваюць удзельніцы народнага фальклорнага калектыву «Дубравіца» ў аграгарадку Рычоў;
- традыцыя вырабу прыпяцкага чоўна майстрамі вёскі Перароў;
- традыцыя прыгатавання і спажывання страў з таркаванай бульбы, шырока распаўсюджаная ў раёне;
- мастацкія практыкі саломаляцтва і мастацтва выцінанкі Гомельскай вобласці, увасобленыя майстрамі Жыткавіцкага раёна.

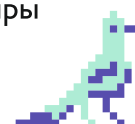
2. Вясновы абрад «Юраўскі карагод» (абрад «Юр'я» / свята «Юр'я») штогод ладзіцца ў вёсцы Пагост 6 мая ў дзень памяці вялікамучаніка Георгія (Юрыя, Ягорыя) Пераможцы. Гэты абрад адным з першых у Рэспубліцы Беларусь атрымаў статус нематэрыяльнай гісторыка-культурнай каштоўнасці ў 2004 г. і ўключаны ў Дзяржаўны спіс гісторыка-культурных каштоўнасцей Рэспублікі Беларусь.

3. У 2019 г. вясновы абрад «Юраўскі карагод» уключаны ў Спіс нематэрыяльнай культурнай спадчыны ЮНЕСКА, якой патрабуецца тэрміновая ахова. Гэты Спіс складаецца ў рамках Канвенцыі аб ахове нематэрыяльнай культурнай спадчыны 2003 года, ратыфікаванай Указам Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь ад 29.12.2004 № 627.

4. Павага да нематэрыяльнай культурнай спадчыны розных супольнасцей, груп і прыватных асоб – найважнейшая мэта Канвенцыі 2003 года, паколькі нематэрыяльная спадчына не існуе незалежна ад людзей, якія яе ствараюць і рэалізуюць!

5. Просім захоўваць этычныя прынцыпы стасункаў з носьбітамі нематэрыяльнай культурнай спадчыны пры знаёмстве з багатай традыцыйнай культурай Палесся, увасобленай жыхарамі Жыткавіцкага раёна:

5.1. пры наведванні абрадаў і свят прадстаўнікамі СМІ, навуковых арганізацый, устаноў культуры, адукацыі, турызму з прафесійнымі мэтамі неабходна ажыццяўляць камунікацыю з носьбітамі пры

ўмове іх свабоднай, папярэдняй, інфармаванай згоды аб мэтах і выніках такой камунікацыі; выконваць рэкамендацыі і просьбы супрацоўнікаў мясцовых арганізацый культуры, якія ажыццяўляюць дапамогу ў правядзенні традыцыйных цырымоній; не ўмешвацца і не перашкаджаць ажыццяўленню прынятых у дадзенай мясцовасці форм правядзення абрадаў і свят;

5.2. пры наведванні традыцыйных абрадаў і свят у фармаце культурна-пазнавальнага турызму неабходна атрымаць інфармацыю ў супрацоўнікаў мясцовых арганізацый культуры аб магчымых формах удзелу, даступных для ўсіх наведвальнікаў і абмежаваных для шырокай грамадскасці;

5.3. неабходна памятаць, што забяўляльны кампанент такіх мерапрыемстваў можа быць абмежаваны, таму актыўна далучацца да падзеі варта толькі па запрашэнню гаспадароў;

5.4. пры рэалізацыі намеру далучыцца да канкрэтных абрадавых і творчых практык або пераймання традыцыі, веды і навыкі неабходна набываць загадзя ў непасрэдным узаемадзеянні і кансультацыях з носьбітамі, паважаючы іх маральныя, матэрыяльныя правы і прыватнае жыццё, а таксама пры дапамозе супрацоўнікаў мясцовых арганізацый культуры ў межах запланаваных адукацыйных і культурных мерапрыемстваў;

5.5. нематэрыяльная культурная спадчына не павінна падвяргацца знешнім ацэнкам яе каштоўнасці, бо кожная супольнасць, група або асоба самастойна вызначаюць каштоўнасць сваіх культурных традыцый для сябе і свайго наваколя; менавіта на меркаванне прадстаўнікоў супольнасці носьбітаў неабходна абапірацца пры апісанні НКС у СМІ, навуковых даследаваннях, публікацыях у сацыяльных сетках і інфармацыйных рэсурсах;

5.6. неабходна паважаць дынамічны і жывы характар нематэрыяльнай культурнай спадчыны, першачарговае права носьбітаў уносіць змены або, наадварот, адмаўляцца ад прапаноў па змене часу, месца, паслядоўнасці правядзення традыцыйных цырымоній; любыя прапановы экспертаў і спецыялістаў павінны насіць характар навукова-абгрунтаваных рэкамендацый, адпаведных месцу, часу, а таксама магчымасцям і жаданням носьбітаў іх ажыццявіць.

6. Штогод на свята Юр'я 6 мая ў вёсцы Пагост з радасцю прымаюць гасцей, якія хацелі бы прыняць удзел у свяце і пазнаёміцца са старадаўнім абрадам «Юраўскі карагод». Пры правядзенні абраду носьбіты захоўваюць неабходны парадак у абрадавых дзеях, а гасцей просяць прытрымлівацца пэўных правіл паводзін з улікам асаблівасцей кожнага з этапаў абраду:

6.1. напярэдадні (вечарам 5 мая, альбо раніцай 6 мая) жанчыны выпякаюць пшанічны каравай пад назвай «карагод» і булчкі-перапечкі для пачастункаў;

6.2. раніцай 6 мая жанчыны і дзяўчаты збіраюцца ў клубе, каб падрыхтавацца да ўрачыстасці: дзяўчаты плятуць вянкi з барвінку, а жанчыны рыхтуюць для ўпрыгажэння «карагода» ралцы – тры галінкі пладовага дрэва з трыма разгалінаваннямі, аздобленыя цестам, зелянінай, папяровымі кветкамі і стужкамі (госці могуць далучыцца да майстар-класа па пляценню вянкаў і вырабу папяровых кветак або папрысутнічаць у клубе, пагутарыць з мясцовымі жыхарамі, пазнаёміцца з этнаграфічнай экспазіцыяй мясцовага цэнтра традыцый Пагосцкага клуба-бібліятэкі);

6.3. пасля таго, як «карагод» упрыгожаны, ладзіцца шэсце на жытнёвае поле, якое жыхары сёлета абралі для правядзення абраду (год ад году месцазнаходжанне абранага поля бывае рознае ў

сувязі з севазваротам сельскагаспадарчых культур, умовамі надвор'я і іншымі фактарамі);

6.4. на чале шэсця ідуць дзяўчаты з ручніком і мужчыны з іконай, зоркай, «карагодам» і граблямі, павязанымі фартухом (астатнія ўдзельнікі і госці ідуць за імі па вуліцах вёскі, песні ў гэты час не спяваюць);

6.5. на жытнёвае поле выходзяць толькі мясцовыя жыхары і запрошаныя імі ўдзельнікі, там яны праводзяць традыцыйныя рытуалы, спяваюць песні, водзяць карагоды вакол мужчын, якія стаяць у цэнтры з рытуальнымі прадметамі (госці назіраюць за абрадавымі дзеямі на ўскрайку поля, аматарскія фота- і відэаздымкі робяцца з такой адлегласці, якая дазваляе не патрапляць у зону правядзення абраду староннім асобам);

6.6. прафесійныя фота- і відэаздымкі абраду на полі праводзяць толькі акрэдытаваныя прадстаўнікі СМІ па ўзгадненню з асобай, упаўнаважанай Жыткавіцкім раённым выканаўчым камітэтам;

6.7. калі ўдзельнікі абраду выходзяць з поля, усе зноў далучаюцца да шэсця і ідуць па вуліцах вёскі з песнямі і музыкай;

6.8. шэсце спыняецца і водзіць карагоды ля двароў мясцовых жыхароў, якія частуюць удзельнікаў – гэта адметнае Юраўскае валачобніцтва, якое захавалася ў вёсцы Пагост (да карагодаў і спеваў на вуліцах вёскі могуць далучацца ўсе жадаючыя);

6.9. пасля вяртання ў цэнтр вёскі на пляцоўцы ля Пагосцкага клуба-бібліятэкі ладзіцца традыцыйнае Юраўскае гулянне, якое ўключае танцы, спевы, гульні, выступленні фальклорных калектываў і іншыя забавы;

6.10. традыцыйнае гулянне завяршаецца падзелам «карагода» і святочным пачастункам, наведвальнікам прапануецца набыць сувеніры і пакінуць запісы ў гасцявой кнізе.

7. Сустрэчы з удзельнікамі свята «Юр'я» – выдатная магчымасць пазнаёміцца з прадстаўнікамі розных супольнасцей носьбітаў фальклору Жыткавіцкага раёна, якія штогод далучаюцца да «Юраўскага карагону» ў вёсцы Пагост, а таксама аднаўляюць і захоўваюць традыцыйныя абрады і свята ў сваіх вёсках.

8. Больш дзесяці фальклорных калектываў у Жыткавіцкім раёне падтрымліваюць жывыя традыцыі народнай культуры, увасобленыя ў святах каляндарнага і сямейнага цыклаў, захоўваюць музычныя традыцыі і яркія ўзоры вуснай народнай творчасці. Кожны з іх будзе рады падзяліцца каштоўнай спадчынай у яе спрадвечных аўтэнтчных формах!

